

БАЗОВІ ІДЕЇ СОЦІОНІКИ

- 1. Комунікативний простір і його рівні**
- 2. Параметри обробки інформації функціями моделі (розмірність функцій)**
- 3. Соціонічні квадрати**
- 4. Діади. Моделювання міжтипних стосунків**

1. Комунікативний простір і його рівні

Комунікативний простір – середовище, в якому протікає взаємодія соціонічних типів.

Комунікативний простір неоднорідний: його щільність в різних місцях неоднакова, тому інформаційний обмін одних і тих же соціотипів в різних його місцях буде мати різну інтенсивність.

Передбачається, що комунікативний простір чотиривимірний.

Визначити, на якому рівні простору протікає комунікація, допомагають два параметри:

- **Протяжність простору** визначає комунікативна дистанція (близька-далека);
- **Проникність простору** визначає щільність комунікації (глибока-поверхнева).

Інформаційний обмін приймає дискретні значення, являючись показником знаходження об'єкта на одному з рівнів комунікативного простору. Всього таких положень є чотири.

Рівні комунікативного простору

На фізичному рівні задовольняються природні потреби людини – в їжі, житлі, продовженні роду, виробництві та споживанні матеріальних продуктів, що характерно для щільного, матеріально опосередкованого зіткнення фізичних субстратів (носіїв) інформаційних систем.

На психологічному рівні на перше місце виходить обмін потаємною, особистісною інформацією, що йде з душі. Передбачаються найдовірливіші відносини, оскільки тут людина задовольняє свої інтимно-емоційні потреби – в любові, дружбі, сім'ї, співпереживанні і т.п.

Соціальний рівень регулюється суспільними нормами, традиціями і ритуалами, законодавством, державними інститутами і т.д. Інтереси індивіда підпорядковуються інтересам соціуму. Суб'єкт соціальної комунікації виступає не як унікальна особистість, а як представник соціальної групи (тобто має певний соціальний статус і роль, відповідну статусу). На цьому рівні людина задовольняє потреби в кар'єрі, освіті, праці і повазі, престижі.

Інтелектуальний (інформаційний) рівень. Здійснювати глибоку комунікацію без дотику з іншою стороною можна, лише перенісши весь інформаційний обмін всередину себе, в свій мозок. При цьому посилено працюють пам'ять і уява. Тільки на цьому рівні можна звертатися до глибин своєї підсвідомості і добувати відомості, накопичені поколіннями людей. На цьому рівні людина задовольняє потреби в актуалізації, розкритті своїх талантів і здібностей, творчості, пізнанні і самовдосконаленні

2. Параметри обробки інформації функціями моделі (розмірність функцій)

Розмірністю функції називають число параметрів, необхідних і достатніх для обробки інформації цією функцією. Розмірність пов'язана з силою функції і, відповідно, з її місцем у структурі психіки.

Функції психіки обробляють інформаційний потік відповідно до чотирьох параметрів:

– Ex (experience) – параметри досвіду – характеристика індивідуального, або особистісного (соціального), досвіду, набутого від народження і напрацьованого людиною протягом життя в процесі прийняття рішень та виконання дій.

– Nr (norm) – параметри норм – характеристика норм, правил, звичаїв, прийнятих прийомів і стандартів, індивідуальних або соціальних, яких слід притримуватися в процесі прийняття рішень або використання керуючих впливів.

- St (situation) – параметри ситуації – характеристика умов, «обстановки», індивідуальної або соціальної, прийняття рішення або виконання керуючих впливів.
- Tm (time) – параметричний час – момент індивідуального або соціального часу в минулому, сьогодні або майбутньому, щодо якого приймається або здійснюється відповідно індивідуальне або соціальне рішення; час як крапка на шкалі часу, параметр «прив'язки» обробки інформації до деякого моменту в минулому, сьогодні або майбутньому.

Характеристики функцій наведено в таблиці:

Характеристики функцій

Прийняті назви функції	Призначення функції та її параметри
1. Програмна, базова, функція інтелекту	Особистісне мислення, свідомість, інтелектуальна діяльність. 4 параметри: соціальний (особистісний) досвід; соціальні норми; ситуації в соціумі; час як параметр розвитку соціуму
2. Творча, реалізаційна, функція творчості	Творчість як творіння результатів мислення, одержання нових результатів та інтелектуального «інструментарію», реалізація програми функції 1. 3 параметри: соціальний (особистісний) досвід; соціальні норми; ситуації в соціумі
3. Рольова, нормативна, адаптаційна, функція соціальних норм	Накопичення соціальних норм і загальноприйнятих правил. 2 параметри: соціальний досвід і соціальні норми
4. Точка (місце) найменшого опору, функція «самості», соціального досвіду	Накопичення та використання особистісного, соціального досвіду. 1 параметр: соціальний досвід
5. Сугестивна, функція індивідуального досвіду	Включення в навколишній світ. 1 параметр: індивідуальний досвід
6. Референтна, активаційна, функція індивідуальних норм	Оцінка рівня власних умінь. 2 параметри: індивідуальний досвід і індивідуальні норми
7. Обмежувальна, контролююча, функція накопичення індивідуальних програм – програмна	Накопичення індивідуальних робочих програм. 3 параметри: індивідуальний досвід, індивідуальні норми, індивідуальні ситуації
8. Фонова, демонстраційна, реалізаційна - накопичення і використання індивідуального інструментарію	Накопичення і використання індивідуального «інструментарію». 4 параметри: індивідуальний досвід, індивідуальні норми, індивідуальні ситуації та індивідуальний час.

Розуміння параметричної розмірності психічних функцій забезпечує достовірність визначення типу психіки конкретної людини. Параметри виявляються за допомогою аналізу інформації, яка є реакцією ідентифікованої людини на впливи ззовні.

Розмірність функцій не випадкова: специфічні цілі блоків моделі ТІМ можуть досягатися тільки за умови інваріантності (незалежності, байдужості) функцій до одного з параметрів. Так, наприклад, виконавчий блок 1 (ІД) орієнтований на звичні дії і знайомі умови, отже, необхідні сьомій функції «технологічні програми» повинні бути інваріантними параметрам часу, а восьма функція має параметр часу, так як в будь-який момент часу необхідно скористатися технологічними програмами.

Як видно з моделі деталізованої системної структури психіки, чотирьохвимірними є функції 1 і 8, тривимірними - 2 і 7, двовимірними - 3 і 6, одновимірними - 4 і 5.

3. Соціонічні квадрати

Соціонічні типи групуються в соціонічні квадрати – по 4 типи в кожній, подібних між собою однаковими поглядами на світ, схожими життєвими цінностями. До цінностей кожної з квадрат належать 4 з 8 психічних функцій, які входять до блоку Его.

Перша квадра (Альфа)

Аспекти, що визначають цінності Першої квадрати: інтуїція можливостей, логіка співвідношень, етика емоцій, сенсорика відчуттів.

- Її представники цінують нові можливості та теорії, натхнення, веселощі і турботу про комфорт.
- У першій квадранті засуджується стереотипність мислення – вітається вміння мислити творчо, фантазувати. Нова і несподівана інформація тут завжди сприймається з цікавістю. Вітаються всякого роду революційні перетворення, особливо якщо вони сприятливо відбиваються на житті суспільства, відбувається ломка всього віджилого, застарілого, приреченого на вимирання.
- Свобода слова, прагнення до справедливості, пошук істини – основні цінності представника цієї квадранти.
- У першій квадранті не люблять обмежень у часі, не визнають тимчасових рамок, вважають за краще вести розмірений, спокійний, філософсько-споглядальний спосіб життя. Крім того, не люблять моральних обмежень, не терплять, коли їх втискають в жорсткі рамки заповідей, кодексів і правил.

- Намагаються приймати життя легко і не люблять ускладнювати його проблемами. Прагнуть уникати, зводити до мінімуму негативні емоції і переживання. Тут не прийнято приховувати свої почуття, не прийнято їх соромитися.
- Цінується вміння отримувати максимум задоволення від життя. Естетика і комфорт найвищого рівня, вишуканість насолод, задоволень і всіляких приємних відчуттів, щастя і спокій сімейного вогнища, здоров'я і благополуччя близьких – це ті радощі, які може подарувати життя.

Представники першої квадри :

- Інтуїтивно-логічний екстраверт – "Дон Кіхот"
- Сенсорно-етичний інтроверт – "Дюма"
- Етико - сенсорний екстраверт – "Гюго"
- Логіко- інтуїтивний інтроверт – "Робесп'єр"

Друга квадра (Бета)

Аспекти, що визначають цінності другої квадри: волюва сенсорика, логіка співвідношень, етика емоцій, інтуїція часу.

- Воля і розум, ентузіазм та історичні перспективи – ось на що звертають увагу в другій квадрі .
- Тут цінується вміння не допускати слабкості, проявляти стійкість у боротьбі зі стражданнями, здатність протистояти більшій силі і цим завойовувати своє право на повагу і авторитет. У другій квадрі соромно бути слабким!
- Це спільність обраних, сильних людей, які зневажають біль, вихваляють витривалість і стійкість, відповідальних за свої слова і вчинки.
- Вони оспівують божевілля хоробрих і романтику боротьби , надаючи їй заряд бадьорості, ентузіазму, святковості, наснаги, емоційного підйому.

- Представники другої квадри краще ніж будь-хто усвідомлюють "значущість поточного моменту", прагнуть не допустити зроблених кимось колись помилок, чи прорахунків, які могли б у визначений момент опинитися фатальними. Вірять у долю, вище призначення .
- Вони налаштовані на боротьбу і готові долати перешкоди і труднощі в ім'я майбутнього, справедливості, загального щастя, відрізняються зневагою до дріб'язкових обивательських "радощів", відмовою від міщанських, дрібнобуржуазних задоволень.
- До старості років вони зберігають юнацький запал, енергію, бадьорість і молодість душі .

Представники другої квадри :

- Сенсорно-логічний екстраверт – "Жуков"
- Інтуїтивно-етичний інтроверт – "Єсенін"
- Етико - інтуїтивний екстраверт – "Гамлет"
- Логіко- сенсорний інтроверт – "Максим Горький "

Третя квадра (Гамма)

Аспекти, що визначають цінності третьої квадри: волюва сенсорика, етика відносин, ділова логіка, інтуїція часу.

- Її девіз: "Співпрацювати і набувати". Представників цієї квадри відрізняє велика пробивна сила, критичне ставлення до досягнутих результатів. Тут цінують силу, значущість, індивідуальні одномоментні відтінки відносин, здатність реалізувати задумане негайно і вміння бачити перспективи. Це довірливі, прості в спілкуванні і демократичні люди. Снобізм їм абсолютно не властивий, хоча вони і ділять людей на "своїх" і "чужих", керуючись своїми особистими симпатіями і антипатіями.

- Представникам третьої квадри властива незалежність вчинків і суджень. Байдужі до титулів і звань, вони оцінюють оточуючих за їх особистими заслугами і якостями.

- Це розумні люди, ненавидять гучні гасла і патетику. Вони не ведуть "ідейну боротьбу", надаючи перевагу вмінню домовитися з гідним суперником.

- Невибагливі в побуті, легкі на підйом.
- Про свої почуття намагаються багато не говорити – почуття перевіряються відносинами.
- Їм важливо себе реалізувати, і надзвичайно важливий результат своєї роботи. Воліють добре попрацювати і отримати гідну оплату за свою працю. Найнебажаніше для них – це обмеження їх ділової активності з об'єктивних, незалежних від них причин.

Представники третьої квадри :

- Сенсорно-етичний екстраверт – "Цезар"
- Інтуїтивно-логічний інтроверт – " Бальзак "
- Логіко-інтуїтивний екстраверт – "Джек Лондон "
- Етико-сенсорний інтроверт – " Драйзер "

Четверта квадра (Дельта)

Аспекти, що визначають цінності четвертої квадри: інтуїція можливостей, етика відносин, ділова логіка, сенсорика відчуттів.

- Її представники відрізняються практичністю і дружелюбністю. Квадра практиків, які вміють реалізувати продуктивні ідеї в повному обсязі, до вичерпання їх можливостей. У четвертій квадрі орієнтовані на "вічні" цінності, не схильні вкладати енергію в щось тимчасове. Ідею «далекого світлого майбутнього» сприймають без особливого ентузіазму, воліють жити сьогоденням.

- Це відкриті доброзичливі люди, які вміють цінувати затишок і благополуччя в своєму будинку, мир і спокій на землі, вони дорожать своєю соціальною стабільністю і консерватизмом. Прагнуть до розумного і раціонального споживання природних та економічних ресурсів, цінують прогресивні технології та висококваліфіковану працю, винахідливість і раціоналізацію в умовах стабільної економіки.

- Праця сприймається як природна потреба людини творчо себе реалізувати. Працюють якісно і з задоволенням. Особисті заслуги, на їх думку, – показник ступеня реалізації здібностей людини.
- Представникам четвертої квадри властиві етичні цінності позитивного характеру, такі як визнання релігії, індивідуальності й неповторності кожного, невтручання у внутрішній світ людини, конкретний гуманізм, а також наявність хороших умов для роботи, відсутність дискомфорту, виключення шкідливого впливу зовнішнього середовища, – одним словом, мінімізація негативних відчуттів.

Представники четвертої квадри:

- Інтуїтивно-етичний екстраверт – "Гекслі"
- Сенсорно -логічний інтроверт – "Габен".
- Логіко- сенсорний екстраверт – "Штірліц"
- Етико - інтуїтивний інтроверт – "Достоевський"

4. Діади. Моделювання міжтипних стосунків

Діада як елементарна група соціону моделюється елементарною системою з прямими і зворотними зв'язками.

- У моделях відносин, тобто при взаємодії моделей ТІМ психіки, взаємодіють психічні функції тільки одного і того ж аспекту.
- Вплив навколишнього світу на систему загалом відбувається завдяки типовим особливостям сприйняття кожного з 8-и елементів системи (аспектною структурою моделі кожного ТІМ психіки). Внаслідок цього може утворитися функціональна асиметрія діади – для одного елемента аспектна структура впливу може виявитися більш прийнятною, ніж для іншого.
- При моделюванні міжтипних та встановленні реальних відносин слід враховувати різне інформаційне наповнення психічних функцій партнерів.

Перелік можливих відносин

Симетричні відносини (взаємодії):

- 1) відносини дуалізації (повного доповнення);
- 2) відносини тотожності;
- 3) відносини активації;
- 4) дзеркальні відносини;
- 5) відносини квазитотожності (паралельних інтелектів);
- 6) відносини суперего (взаємного захоплення);
- 7) відносини конфлікту (жорсткого навчання);
- 8) відносини повної протилежності і нейтралізації (погашення);
- 9) родинні відносини;
- 10) напівдуальні відносини;
- 11) ділові відносини;
- 12) міражні відносини (недостатнього доповнення).

Асиметричні відносини (взаємодії):

- 13-14) відносини передачі соціального досвіду і соціального замовлення;
- 15-16) відносини соціального контролю (ревізії).

Нижче наведено таблицю 16 інтертипних відносин, складена Ляшкявічюсом, у якій використані наступні скорочення: Д - доповнення; Т - тотожність; А - активація; Зр - дзеркальні; Кт - Квазітотожність; Се - суперего; К - конфлікт; Пп - погашення; Сп - споріднені; Пд - напівдуальні; Ді - ділові; М - міражні; Зм - замовлення (замовник); Пз - підзамовні (підзамовний); Кн - контроль (контролер); Пк - підконтроль (підконтрольний).

Таблиця інтертипних відносин

Я/Ві н	ІЛ Е	СЕІ	ЕС Е	ЛІІ	ЕІЕ	ЛСІ	СЛЕ	ІЕІ	СЕ Е	ІЛІ	ЛІЕ	ЕСІ	ЛСЕ	ЕІІ	ІЕЕ	СЛІ
ІЛЕ	Т	Д	А	Зр	Зм	Кн	Ді	М	Се	Пп	Кт	К	Пз	Пк	Ро	Пд
СЕІ	Д	Т	Зр	А	Кн	Зм	М	Ді	Пп	Се	К	Кт	Пк	Пз	Пд	Ро
ЕСЕ	А	Зр	Т	Д	Ро	Нд	Пз	Пк	Кт	К	Се	Пп	Ді	М	Зм	Кн
ЛІІ	Зр	А	Д	Т	Нд	Ро	Пк	Пз	К	Кт	Пп	Се	М	Ді	Кн	Зм
ЕІЕ	Пз	Пк	Ро	Нд	Т	Д	А	Зр	Зм	Кн	Ді	М	Се	Пп	Кт	К
ЛСІ	Пк	Пз	Пд	Ро	Д	Т	Зр	А	Кн	Зм	М	Ро	Пп	Се	К	Кт
СЛЕ	Ді	М	Зм	Кн	А	Зр	Т	Д	Ро	Пд	Пз	Пк	Кт	К	Се	Пп
ІЕІ	М	Ді	Кн	Зм	Зр	А	Д	Т	Пд	Ро	Пк	Пз	К	Кт	Пп	Се
СЕЕ	Се	Пп	Кт	К	Пз	Пк	Ро	Пд	Т	Д	А	Зр	Зм	Кн	Ді	М
ІЛІ	Пп	Се	К	Кт	Пк	Пз	Пд	Ро	Д	Т	Зр	А	Кн	Зм	М	Ді
ЛІЕ	Кт	К	Се	Пп	Ді	М	Зм	Кн	А	Зр	Т	Д	Ро	Пд	Пз	Пк
ЕСІ	К	Кт	Пп	Се	М	Ді	Кн	Зм	Зр	А	Д	Т	Пд	Ро	Пк	Пз
ЛСЕ	Зм	Кн	Ді	М	Се	Пп	Кт	К	Пз	Пк	Ро	Пд	Т	Д	А	Зр
ЕІІ	Кн	Зм	М	Ді	Пп	Се	К	Кт	Пк	Пз	Пд	Ро	Д	Т	Зр	А
ІЕЕ	Ро	Пд	Пз	Пк	Кт	К	Се	Пп	Ді	М	Зм	Кн	А	Зр	Т	Д
СЛІ	Пд	Ро	Пк	Пз	К	Кт	Пп	Се	М	Ді	Кн	Зм	Зр	А	Д	Т